

Miarritzeko Nazioarteko 17. Jaialdia

Latinoamerikako Zinemak eta Kulturak

Hego Ameriketako indioen oroimenez

Duela zortzi urte aurkitu Nukak Maku indioei buruzko dokumentala emango dute gaur

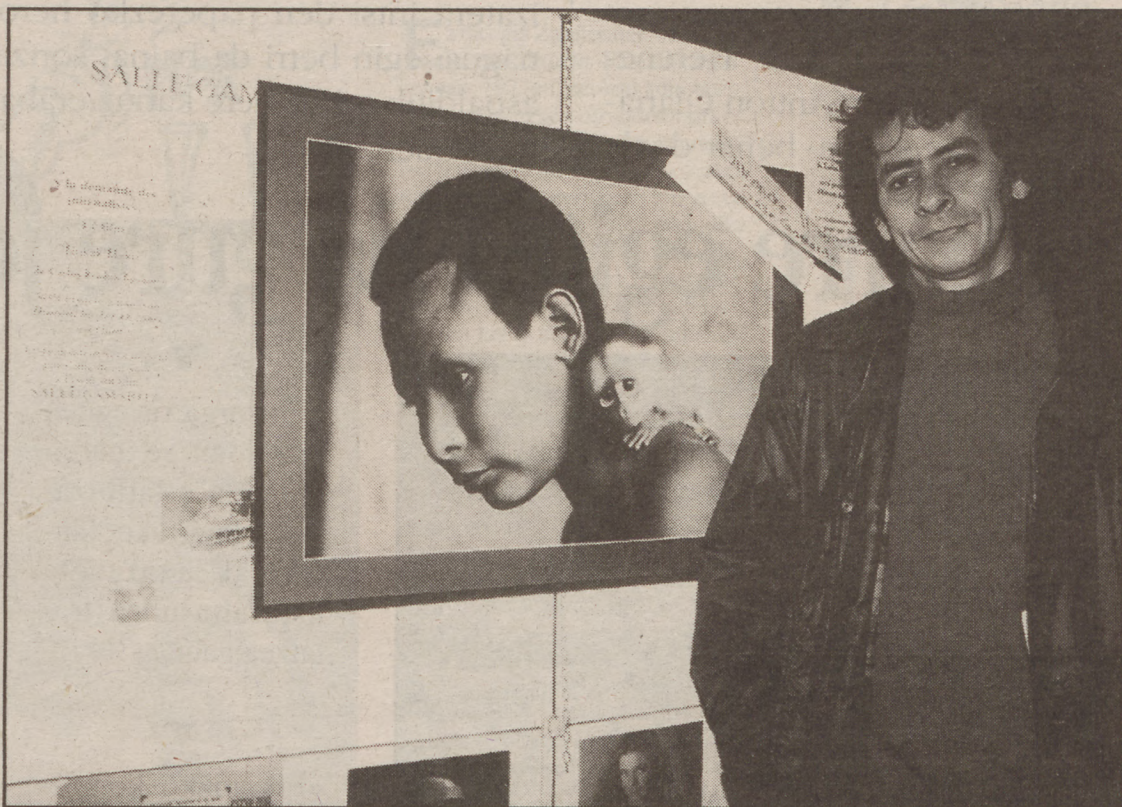
Miarritzeko Nazioarteko 17. Jaialdiko lehiaketa atzo gauean berant amaitzen zen, lehenbiziko egunetik bildu arrakasta gaituz, mukurru beteaz zen Jaialdien Jauregian. Baina interes handia piztu duen lan bat ikusteko aukera izango da gaur, 11.00etan, aipatu lekuan: Carlos Rendon Zipagautak Mukak Maku indioen artean izan ondoren egindakoa.

JAKI LAUTRE / MIARRITZE

Aurten, Kolonbia herria omendua izateaz gain, Kuba, Argentina, Bolivia, Uruguai herrietako zine obrak ikusi ahal izan dira; hauetan gehienbat Bolivia eta Kolonbiako zinemagileek indioen bizi eta pentsamoldea agertzen zutela indio eta zuri edo kolonen arteko inkomunikazio zuloa erakutsiz.

Dokumentalen sailean, gaur egun Belgikan bizi den Kolonbiar zinemagile batek, Carlos Rendon Zipagautak, urte bat eta erdi Nukak Maku indioen artean bizi egon ondoren haiek bezala Amazonia sakonean, haien lekukotasuna agertu nahi izan du beraiek filmatuz.

DUELA 500 URTE BEZALA Duela 500 urte pasa mendebalde honetako zuriak hasi saraskitze lana jarraituz, Kolonbia eta Ipar Ameriketako kolonoak zuhaitz botatzen ari zirela oihanean gero eta barnago, aurkitu zituzten indio hauek. Nukak Maku, bizpahiru leinutan banatu 1.500 indio oihanean bizi ziren beren jatorrizko bizimoldetan: oihaneko emaitzetarik biziz, tokiz erregularki aldatuz eta beti Ama Lurra gogoan izanez ingurumenarekin harmonia osoan.

Carlos Rendon Zipagauta, Nukak Maku indioei buruzko dokumentalaren egilea.

HUR GOROSTIAGA

✓ **Kolonbia eta Ipar Ameriketako kolonoek, zuhaitz botatzen ari zirela oihanean gero eta barnago, aurkitu zituzten indio hauek.**

1988an, beren lehen harremana ukan orduko zuriakin, indioen zoritxarrerako, tirripitaka joanen dira gertakariak: duela 500 urte gertatu bezala-hauen kontra erabiliko dituzten armak dira, bata, zuriak gripa eritasuna pasazteko indioen hiltzeko; ondorioa: ez da kasik gehiago zaharrik bizi beren leinuetan. Bestea, misionestak, New Tribu Mission, Ipar Ameriketako fundamentalistak, ikara-

garrizko tresneriarekin beren eskumenean, erremedio edo medikamentuen truke «salbai hauen zibilizazera» etorriak, beren Biblia irentsaraziz. Misionari hauen helburua Biblia Nukak Makuen hizkerara itzultzea!

Fitsik ez da aldatzen 500 urteren buruan, jarrera, ibilmolde berbera indioen desagertarazteko! Carlos Rendon Zipagauta egileak, erakustaldiaren ondotik eman hitzaldian, garbiki salatzen zuen misionari hauek CIAkoak izan litezkeela. Horregatik, eta agertzen duen jarrerarengatik, ez dute hainbat preziazten Kolonbiako aginteei zinegile hau.

Nukak Maku indioak zertan diren 7 urteren buruan? 1993an jada, bost urteren buruan, 1.500 indioetarik 700ek baizik ez dira bizirik, horietan gero ta gehiago indio akulturatze bide edo amildegian erortzen direlarik. Erreportaia ikusten zen zahar

✓ **Emanaldiaren ondoko agerraldian, dokumentalaren egileak, Carlos Rendon Zipagautak, salatu du misionestak CIAkoak izan litezkeela.**

bakarrak zinemagileak beren ehorzteko ohiturei buruz egin galderari zioen «misionestak etorri aitzin, gure senideak ehortzen genituen beraien hautsak zabalduz, lurrari kantu batzuk eskainiz, eta orain gorpuak lurperatzen ditugu negar eginez». Desproges frantses humorista famatuak idatzi zuen bezala, «basakeriatik beheraldira pasatzeko bidea zibilizazioa da».

Nel Amaro idazle asturiarraren bost 'performance' ikusiko dira Ondarroan egingo diren jardunaldietan

ONDARROA

Gaur hasiko dira Ondarroan, Nel Amaro idazle, poeta, antzerki eta *performance* egilea protagonista duten kultur jardunaldiak. Luterl Kultur Taldeak eta Amaro berak antolatuta dituzte, eta urriaren 15era bitarte, pertsonaia asturiarraren poesia lantzeko modua ezagutuko dugu, berak prestatutako errezitaldia, erakusketa eta hainbat *performance* lanen bitartez.

Luterl Kultur Taldeak komi-

kiaren inguruan jardun ohi du; Ondarroako Komiki Jardunaldiak antolatuta eta fanzineak kaleratzeaz gain, komiki liburukarik argitaratu izan baitu —Robert Garairen 'Kapitan Kaoporrex'—. Baina orain taldeko kideek poesia daukate esku artean, «hobeto esanda, poesia ulertzeko modu bat».

Urriaren 15era arte, Nel Amaro sortutako poema bisualak eta poema objektuak ikusi ahal izango dira Ondarroako Udal Erakusketa Aretoan. Urriaren

12an, idazle eta antzerkigile asturiarrak lau *performance* aurkeztuko ditu toki berean arratsaldeko zortzietan: 'Dialéctica', '820 actos de amor, exactamente', '¡No hay color!' eta '91 metros de música para civiles con síndrome cuartelero'. Hilaren 13an, 19.00etan, Nel Amaro poesia errezitaldia eta 'Llingua asturiana, 20 años de dignificación' izenburuko hitzaldia eskainiko ditu Udal Erakusketa Aretoan; eta biharamunean, 'Ejercicio práctico sobre una teoría

Keynesiana' *performance*-a egingo du arratsaldeko sei terdian Ondarroako hondartzan.

Nel Amaro 1989tik aurrera dihardu poesia modu ikusgarrian landu eta saioak egiten, eta Europan zehar, EEBBetan eta Japonian ikusi ahal izan dira bere erakusketak. *Performance* lanak ere Espainian zehar, Portugalen eta Italian aurkeztu ditu. 'Monja' aldizkariako eta 'El Comercio' egunkariako laguntzaile ohia, poesia, eleberri, ipuin eta antzerki sari ugari eskuratu ditu.

Alborchek ez du nahi 'Guernica' Frantziara eraman dezaten

HABANA

Carmen Alborch Espainiako Kultura ministroa ez dago Picassoren 'Guernica' koadroa Frantziari mailegatzearen alde, atzo Habanan adierazi zuenez. 'El País' egunkari espainiarak atzoko alean kaleratu zuenez, litekeena da Picassoren 'Guernica' Frantziara eraman eta tarte labur batez han erakus dezaten.

'El País-en' arabera, Felipe Gonzalez Espainiako lehendakaria da Picassoren koadroa Frantziari maileguan uzteko idearen bultzatzaileetako bat. Mailegu horren aurkako bere ikuspuntua «guztiz pertsonala» dela zehaztu zuen Alborch-ek. Ministroaren ustez, 'Guernica' balio sinboliko handiko lana da, eta garrantzi handia du teknarien iritziaz, koadroa hondatzeko bidean jar baitezakete harat-honateko garrakioek.

Nolanahi ere, Alborch-ek ustez ez da ahaztu behar Frantziako agintarien partaidetza funtsezkoa izan zela 'Guernica' EEBBetatik Espainiara eramateko negoziazioetan, eta azken erabakia Reina Sofia zentroa kudeatzen duen patronatoak duela.

Ezkutuan zeuzkan poemak argitaratu ditu Joaquín Gurrutxagak

DONOSTIA

Joaquín Gurrutxaga idazleak 'Últimos poemas' izenburuko lehen poema liburua aurkeztu zuen ostegunean Madril. 85 urte dituen Gurrutxaga 17 urte zituen hasi zen poemak idazten, baina 1936an argitaratzear zituenean Gerra Zibila piztu zen, eta ezin izan zuen bere asmoa gauzatu.

Horrela, poema horiek eta 1936. urtetik aurrera idatzitakoak isilpean bildu ditu Gurrutxagak. Horietako batzuk Koldo Mitxelena Kulturunean daude, Gabriel Celaya lagunak gorde baitzituen. Musikan eta zinemagintzan ibilia, 30eko hamarkadan Donostiako artista belaunaldiko kidea da Gurrutxaga, eta Oteiza zuen beste lagunetako bat.